

VASÁRNAP DÉLUTÁN.

A CUKRÁSZDÜLŐN kényelmes kocogással halad két ló egy sárga kocsival a határ felé. Elöl ül a béres. Ő a parádés kocsis. Legalább is arra mutat az a rendkívüli eset, hogy képe szörnyű módon tisztára van mosva. És a keze sem fekete a retektől.

Hátul a bőrülésen ül Polla néni. Egyedül, mint valami kegyetlen nagyúr. Csunya szelek nyargalásznak még így tavasszal a tanyák sík földjén, azért Polla néniből nem sok látszik. Egy nagy kendő meg egy csomó szoknya, meg egy gömbölyű, piros arc. Hanem ez az arc valami különös és rendkívüli. Gógösen néz le az út mellett néha-néha elballagó emberekre. Tele fontoskodással és titokzatossággal. Mintha csak azt mondaná, hogyhát ugyan álmodjátok-e, ti szerencsétlen valakik, hogy micsoda ünnepélyes és kiváló dologban járok én most itten? Álmodjátok-e, hogy hová megyek? És hogy miért megyek!

A komoly magyarok egy pillantásra se méltatják a mellettük elcsörömpölő kocsit. Látják, hogy öregasszony ül rajta, hát még a fejüket is elfordítják.

A közeli tanyák asszonynépei meg leányzói már nagyobb gondba esnek a tovarobogó kocsi láttára.

— Hova mehet Polla néni? — kérdezik gyanakodva önmaguktól és kiállanak a ház megire. Onnan szemmel lehet tartani egész kényelmesen, hogyhát kinek a tanyájába fordul be a gyanus kocsi és akkor már a többi nem titok. Természetesen, az már előre megállapításba vétetik, hogy Polla néni valami ravasz dologban törekedik. Ahol ő megjelenik, ottan mindig történik valami, ami hetekig anyagot ad a különböző szóbeszédre.

Még titokzatosabbá teszi az esetet az, hogy a kocsi egyszer csak a Rébik Panna tanyájának irányában megáll az úton és Rébik Panna ünneplőbe öltözve kilibeg és felül Polla néni mellé a bőrülésre.

A leselkedőknek ráncba szalad a homloka, amikor ezt látják. Mert tudomására van már az összes népségeknél, hogy az egész határban ez a két asszony a legrojtosabb szájú pletykáló. Két félelmetes hatalom. Ismernek mindenkit. Tudnak mindent. Leginkább persze a rosszat. Apróra ismerik minden lány udvarlásának a körülményeit. A szeretők számítását. Az elhagyások okait. Szórul-szóra tudják, hogy mit mesélt a multkor a legény a leánynak. Ismerik a családokban előforduló csinosabb eseményeket. Az összerúgásokat, a veszekedéseket. Fejből tudják a lányok születési évének számát. Szóval: tudnak mindent, amit csak

egy tanyai asszonyféle tudhat. Mindezekhez ráadásul van akkora szájuk, hogy egész bátran kiállításra mehetnének vele. Napokig képesek egyfolytában társalogni olyan ordítással és sikítással, hogy majd kihasad tőle az ember dobhártyája. Most is, a kocsin, egyszerre beszélnek mind a ketten. Közben hadonásznak. Karatyolnak. Titokzatosan összehajolnak. Egymás fülibe súgnak, de ordítva. Olykor rejtelmesen visszafordulnak és nézik, hogy lesik-e ugyan őket. Mikor észreveszik a fehér falak mellől elővillanó piros meg kék kendőket, boldog meglegegedettséggel vetik hátukat a bőrülés hátuljának és a gyönyörtől csordultig telt szívvel élvezik titokzatos utazásuk izgalmait.

— De sokan lesznek — mondja kacagva Polla néni és nehogy egy-egy elröppenő szó esetleg árulójuk lehessen, inkább elhallgatnak.

Polla néni behunyja a szemeit. Elmereng. Egy süldő, egy jó gömbölyű süldő képe jelenik meg előtte, amiből a téli hízó lesz és amit ezért az utazásért ígért az a bizonyos ember. Mármint Csutkás Pista.

— Csutkás Pista, Csutkás Pista — hajtogatja ütemesen. S arra gondol, hogy ugyan lesz-e abból a süldőből valami?

— Lesz hát — feleli magának. — Az enyém lesz a süldő. Akárhogy fordul is a sor, de az enyém lesz. Nem engedem.

Egy pillanatra elkomorul.

— Mi lesz, ha nem sikerül a dolog?

— Sikerülni kell neki — teszi utána határozottan. S a kocsi zörge és Rébik Panna hangos magyarázásai közben elgondolkozik. Hogyis kezdődött csak ez az egész. A kenyérsütéssel kezdődött. Úgy, hogy Csutkás Pista nem tudott kenyeret sütni. Gyúrta szegény a tésztát emberlétére meg aztán fűtötte a kemencét szörnyen, mégis olyan lett a kenyere, mint az avas csiriz. Akkor küldte át a bérest a szíves üzenettel, hogyhát, ha nem áttallja magát Polla néni, menjen már át, osztán süsön egy kemence kenyeret. Hogy ehessenek a kis családok. No meg a nagyok is.

Persze Polla néni rögvést átment és meglett minden: a sütés is, a mosás is, a rendes kitakarítás is, a gyerekek fürdetése is. Meg a kiokosítás is. Hogyhát nem létezhet ez így sokáig. Mármint ez az özvegyesség. Szép dolog a gyászolás, de ide új asszony kell a tanyába, mert máskülönben lerongyosodik minden. Szükséges a meleg főtt étel is. Meg a gondozás is, amit csak asszonyi kezek tudnak csinálni. Nem lehet örökké özvegy-sorban élni.

Csutkás Pista nem szólt ellen, amikor ezeket a beszédeket hallotta. Csak azt kérdezte hosszas hallgatás után nagy komolysággal:

— Leginkább kire céloz, Polla néném?

— Senkire. Nem akarok én rád erőszakolni senkit. Inkább mondd meg, kire van leginkább óhajod. Azt oszt én majd megszerzem neked, ne félj.

Csutkás Pista dadogott, hümmögött, vakaródzott egy darabig. A pipáját tömkölte. De aztán mégis kinyögte nagy orcápirulással,

hogyhát látott ő a piacon egy lányt. Az öreg Tompa Palkó lánya volt az illető. Mármint a Boris. Igaz, hogy csak úgy oldalvást látszott, de úgyis igen megfelelőnek mutatkozott. Hátha ki lehetne vele valahogy egyezni, hát akkor lehetne akár lagziról is szavalni. Mentől előbb.

Polla néninek még egy ránc se mozdult meg az arcán erre a vallo-másra.

— Mit adsz, ha megkérem? — kérdezte olyan hangon, mintha azt kérdezte volna, hogy mit kapok, ha bemegyek a boltba és megkérdzem, hogy egy liter petroleum.

— Egy jó süldőt — ajánlotta gondolkozás nélkül Csutkás Pista és a nagyobb hatékonyság kedvéért odavezette az asszonyt az ólhoz. — Választhat közülök, amelyiket akarja, ha megteszi a kérését, oszt hozzám is gyün az az illető bizonyos — mondta a malacokra mutatva.

Polla néninek kerekre hízott a szeme a gyönyörűségtől, amikor a kívánatos süldőket vizsgálgatta.

— Hát gyerek, én mondom, hogy akár már a csizmádat is szabathatod, ha rám bízod magad — mondta önérzetesen. — Nem te vagy az első, akinek én asszonyt szerzek. Három hét múlva kimondom az igazságot, ne félj.

— Hamarább nem lehetne? — sürgette az özvegyember.

— Nem ám, gyerek, nem megy az olyan gyorsan, ahogy te gondold. Először sok mindenféle intézetet kell ám csinálni, ha biztosra akar menni az ember — mondta kitanító hangon Polla néni s már ment is haza, hogy minél előbb hozzákezdhessen Tompa Boris irányában az intézetekhez.

Ezek közül a legfontosabb a helyzet kitudakolása volt. Hogyhát a sok Tompa közül melyik a Palkó. Hol is létezik a tanyája. Melyik határban? Ismerős-e a felesége? Hogy áll a háztája, mármint a lányokra értetődőleg. No, meg a vagyona.

Alapos tapogatódzások után kiderült, hogy a tanya kint van az Ugarban. A Cukrászdülön. A gazda jó magabíró ember. A Boris pedig fiatal és jelenleg egyedüli, maglány, merthogy a testvére már két éve férjhezment. Amúgy elég idős. Tizenkilencéves. Szemre megjárja. Nem is a legszebb, nem is a legcsunyább. Az anyja úgy messziről ismerős. A nagyanyjéről meg egészen ismerős. Nagy, szájas asszony. Gangos járású. A lányára szörnyen büszke. Azt tartja, hogy az összes világon az a legelső. Szóval szépen kitudódott róluk minden. Mint a parancsolat.

Ezekután indult meg a komoly intézet. Persze nem nyiltan, hanem csak úgy melleleg. Egy megvesztegetett asszony képében.

Ez a bizonyos asszony már másnap délfelé szépen, lassan ment kifelé Tompáékhoz s beállított a lányos házhoz, mintha kacsatojást venne. Elbeszélgetett mindenféléről. Sokáig. S egyszer, mintha nem is érdekelné, nagy ájtatosan megkérdezte az asszonynak valót.

— Hány éves vagy már, Boriskám szívem?

— Tizenkilenc.

- Oszt még mindig lány vagy, lelkem galambom?
 — Az — felelte elpirulva Boris.
 — Mért nem mégy már férjhez, csillagom. Nagyon kikoptatja már a pántlika a hátadat, vagy nem kellesz senkinek se?
 — Ne fájtsa az a maga fejét — mondta mérgesen a lány.
 — Nem is fájítja, egyem meg a szíved, csak anyádat sajnálom, hogy a nyakára vénülsz. Ilyen idős korunkban mi már régen asszonyok voltunk — karátyálta sebesen az öregasszony s fontoskodó képpel magyarázni kezdett.
 — Tudok ám egy neked való csendes, jó embert.
 — Kit? — kottyantotta közbe erélyesen Tompáné.
 — Egy illetőt. Egy nagyon jóállású fiatal. Mindössze tán ha van harmincnyolc éves. De nagyon jól bírja magát. Özvegy szegény. Csudajó felesége volt. Három családja van. Már aki árva. De van ám oszt tíz hold földje meg tanyája. Kint a Kocsoroson. Nagyon jól járnál vele — magyarázta fontoskodva.

Tompáné mérges lett a szólásra.

- Kódushoz nem adom a lányom, sem olyan vén kappanhoz — kiabálta gőgösen. — Kerül még az én lányomnak fiatalabb ember is. Legény is!
 — Látszik — sipította gúnyosan az öregasszony. S mint aki jól végezte dolgát, tisztességtudóan elköszönt és hazafelé indult. Útközben persze minden teremtet léleknek elsírta, akivel csak találkozott, hogy milyen szerencsétlen is némelyik anya. Mint ez a Tompáné is. Nem kell a lánya még a kutyának sem. Pártában marad. Akárcsak ragályos lenne, úgy kerülik a legények. Szegény szerencsétlent.

Polla néni meglegedetten dörzsölte a kezét, amikor a hírnök mindezekről beszámolt. Tudta, hogy azok a kifejtett szólások néhány nap alatt az egész határt összejárják. És közelebb hozzák az óljához azt a szép, gömbölyű süldöt, amelyiket már a multkor kiszemelt.

— Ügyesen csináltad — mondta barátnőjének, jóízűen kacagott és hozzáfogott a komolyabb intézethez.

A csütörtöki hetipiacon kibocsátotta a következő rakétát, mely szájrul-szájra járt a tejet áruló asszonyok és lányok hosszú során.

— Tompa Boris megházasodott.

— Ki vette el? — kérdezték egyszerre öten is.

— Valami öreg özvegyember.

A hír szájrul-szájra járt az asszonyok állásán. És egyre dagadt. Mire visszaért oda, ahonnan kiindult, akkor már azt ujságolta, hogyhát egy hatvanéves emberhez megy Tompa Boris. A hír persze kegyetlenül tetszett a pletykára éhes népségnek.

Egy fertályóra mulva az ismerősök egyenkint, mosolyogva szállingóztak a sor közepe táján túrót áruló Tompánéhoz. És vallatták.

— Igaz, hogy lagziskodtok?

— Igaz — hazudta Tompáné s bár azt sem tudta, miről van szó, boldogan mosolygott.

— Oszt van lelked olyan vén emberhez erőltetni azt a gyenge lányt? — kiabálta át a tulsó sorról a Boris keresztanyja, ki most hallotta meg a fontos ujságot.

— Nem öreg az, fiatal az, azután nem is egész bizonyos még azért a dolog — magyarázta nekimelegedve Tompáné s arra gondolt, hogyha már olyan élehetetlen a lánya, hogy még egyetlen legényt se bírt magának fogni, akivel legalább a világ szemét betömné, hát majd szerez neki mármost ő egyet. De sürgősen. Hanem ahhoz aztán hozzá is kell ám neki menni, mert különben letöri a derekát, ha ellenkezni merészel.

Az ismerősök sorában fölvonultak a sógorasszonyok, a komasszonyok, az ángyikák, az unokatestvérek. Mind a lagzi irányában tapogatóztak persze. Annyira, hogy Tompáné megunt az egészet — a hazugságokból is kifogyott — nagy méreggel felkapta a kosarait meg a horogját és ment a kocsijához.

— Mindig azzal a бүдös lánnyal kunéroznak, esne beléjük a rossz nyavalya — morogta дühösen és mikor fellépett a kocsira és nagy méltatlankodva elhelyezkedett az ülésen, akkorát vágott a ló farára, hogy szegény állat azt sem tudta, mekkorát ugorjon kinyájában.

Polla néni, a láthatatlan rendező, elégedetten рöhögött a kendője alatt a piac másik szélén.

— Megvan a süldő — hajtogatta. S tovább már nem is csinált intézetet. Tudta, hogy a többi úgy megy magától, mint a karikacsapás. Úgyis történt minden.

Vasárnap a bálban Tompánét az asszonyok nyaggatták. Borist meg a barátnők, a lányfélék faggatták a lagzi meg a vőlegény kiléte irányában. Tompáné az örökös kérdésektől és bosszantásoktól már olyan mérges volt, hogy majd kipukkadt. Azt már nem merte mondani senki-nek sem, hogy az egész hír mese, egy árva szó sem igaz belőle, mert azzal csak a saját portáját becsmérelte volna le. Felelgetett, ahogy tudott. Egyre jobban belegabalyodott a füllentésekbe. Nagy, piros képen ijesztőre száladtak össze a ráncok és olyan melegség fogta elő, mint még soha életében. Állandóan magán érezte az ismerősök gúnyoros tekintét. S ettől az érzéstől nem bírt szabadulni.

Lassan a legényeknek is fülébe jutott Boris menyasszonyságának a híre, s egyik sem kérte fel még egy fordulóra sem. Minek? Ha már megházasodott, táncoltassa a vőlegénye, mármint a szeretője. Annak van leginkább jussa hozzá! Így árván maradt az anyja mellett a szegény, ártatlan lány és sírástól remegő szájjal, irigyen nézte a hangos kedvvel táncoló fiatalokat.

Tompáné дühöngött. Szidta először azt az aggatni való vén disznót, aki ilyen hírbe hozta a lányát. Aztán szidta a lányokat. Akikből az irigység pletykáltat minden rosszat, mivel sokkal csunyábbak Borisnál. Végezetül szidta a legényeket apjukkal anyjukkal egyetemben, amiért nem kérik fel táncolni a lányát. Ráadásul aztán átkozta a saját lányát a gyámoltalanságáért, hogy még egy szeretőt se bír magának

szerezni. Még szegényt se. S mikor már nem bírta tovább az izgalmakat és lángoló arccal hazaszökött lányostól a kacagó pillantások elől, kitört belőle minden keserűség. Fujt, tajtékzott, mint a vadkan. Elkapta Borist a hajánál fogva. Jól eldöngette. És nagy mérgében kikiabálta, hogy ő ennek a helyzetnek véget vet. Megmutatja, csak azért is, ha az egész világ megpukkad is, hogy lesz férje ennek az élheterlen természetnek is. Lesz lagzi, csak azért is. Fiatal vőlegénnyel. Nem öreggel. Csak hozzon a fene egyetlen egy emberformát ide a portára. Egyetlen keserves kérés. Már akkor lesz lagzi. Ha sánta is, ha vak is, nem baj. Csak nadrág legyen rajta. Majd ő megmutatja, mit tud. Majd kiszedi ő belőle a kérelmet.

Az öreg Tompa a fal felé fordulva pipázgatott a nyoszolyán. A derűs társalgás hallatára jóízűen röhögött. S hogy a lányáról valamiképpen elvonja a vihart — csakúgy fekve — nagy ájtatosan megszólalt.

— De jó kedvetek van. Tán jól mulattatok a bálban?

Hüj! Erre a beszédre tört ki még csak az asszonyból az ordítás. Leszidta az urát mindenféle tátottsájú élheterlennek. Naplopó zsvány-nak. Akasztófára való betyárnak. De bánta is az öreg Tompa. Egy szót se válaszolt. Csak pipázott tovább és olyan szörnyen jól mulatott, hogy néha az egész melle megrázkódott a visszafojtott röhögéstől. Az a fontos, hogy lányát sikerült a szorultságából kisegíteni.

A dolgok ilyen szép fejlődése után Polla néni elég puhának és érettnek találta a helyzetet arra, hogy elő lehessen állani a valóságos öregágyúval. Mármint a Csutkás Pista kérelmével.

Megkezdődtek az előkészületek. Megállapításba vétetett a kérés időpontja. Bizalmas tárgyalások kezdődtek a vőlegényjelölttel a pontos vagyoni állapotot illetőleg. Megbízható forrásokból kitudódott, hogy leginkább mikor nem jár Tompáékhoz senki. Mikor lenne legalkalmasabb a menés. S végezetül, mivel az ősi szokások szerint az ilyen özvegyi kérelmek előadásához két asszony szükségeltetik, tárgyalások folytak a legbizalmasabb barátnővel, mármint Rébik Pánnával, ki éppen Tompáék felé lakik, hogyhát a kritikus napon legyen kísérő és kisegítő.

A kocsi nagyot zökkent. Polla néni felriadt álmodozásából. A szép kövér süldő elugrott a szemei elől.

— Messze vagyunk-e még? — kérdezte.

— Mingyárt ott leszünk már. Itt van a tanya nem messze.

Néhány perc múlva a kocsi bekanyarodott a Tompáék bejáróján. A béres végigvágott a lovakon, hogy kissé élénkebbnek mutatkozzanak az idegen helyen. A kérelmezők ünnepélyes képet vágtak és ájtatosan hallgattak. A tanyák fehér falai mellől türelmesen leselkedő asszonyok meg lányok felkapták a fejüket. Jól megnézték, hogy valóságosan Tompáékhoz fordult-e be a kocsi. S mikor megállapították, hogy csakugyan az a tanya a Polla néni utazásának célja, izgatottan szaladtak övéikhez és lelkesedve újságotlák a nagy hírt.

— Özvegyember kéreti Tompa Borcsát. Most mentek náluk a ködmönös asszonyok!

* * *

Tompáné hamar leterítette az asztalt egy szép piros abrosszal, amikor meglátta a jövevényeket. Az ablakból virágot is tett az asztal közepére. Hogy lássák, akik jönnek, hogy nem amolyan mindenféle házban vannak, hanem rendes, kitanult házban, ahol tudják, mi a tisztesség. Amint így gyorsan kapkodott, el is pirult egy kicsinyt. A büszkeség is eltöltötte anyai szívét. Hát mégis csak kell az ő lánya is valakinek. Máskülönben nem jönnének párjával az asszonyok. De azért jönnek, mert kell a lány valakinek. És már ez magában véve is valami.

A kopogtatásra hangosan válaszolt.

— Tessék!

Ugyanekkor a szeme sarkával már intett az urának is. Menjen kifelé innen kend, ne tátsa a száját, hanem kotródjon, mondta a szeme villanása a parancsolatot. S az öreg Tompa egy árva szó nélkül engedelmesen kiballagott az udvarra. Gyanította már, hogy mi készülődik odabent és tapasztalatból tudta, hogy az ilyen asszonyi politikába nem jó beleavatkozni. Leült hát az istálló mellé egy gyalogszékre. Rágyujtott a pipájára s a kiröppenő szólásokból találgatta, hogy ugyan, hogyis áll már odabent a szavalás. Azonfelül meg vigyázott, hogy be ne menjen senki a házba. Ne zavarja hivatlan személy a fontos tárgyalást.

Tompáné leültette a vendégeit szíves szóval:

— Üljetek le nálunk, he!

Beszélgést is kezdett velük, amint illik.

— Hogy vagytok, he?

— Jól. Hát te?

— Én is megvolnék valahogy. Lassan.

— Hát bizony ebbe a rothadt világba ippeg csak, hogy létezik valahogy az ember — kezdett neki nagy nekifohászkodással Polla néni és eresztette kifelé a keserves panaszlatot nagy sápitva, melyből aztán a végén az sült ki, hogy csunya világot él máma az emberi népség. Nincs ára semminek. Nincs pénz. Rettentő nagy a nyomorúság. Maholnap már betevő falat is alig lesz. Csak a dolog marad meg, a redves dolog, de az asztán annyira megmarad, hogy alig győzi az ember. Annak jó csak, aki a maga kis birodalmában él. Akinek van valamije. Földje, tanyája, pénze.

— Bizony annak — helyeselték élénken az asszonyok.

Ezen tárgyalások befejezése után rátértek a kacsákra meg a libákra, meg a tyúkokra. Hogyhát mennyit tojnak és mikor költenek. Körülbelül hány kis állatra lehet számítani. Majd az időjárás, a várható termés, a nagy adó, az alacsony piaci árak, a különféle ujságok megbeszélése következett sorra. Olyan alaposan, mintha a világon az lenne a legfontosabb. Ezekben az eszmecserékben már Rébik Panna vitte a vezér-

szerepet. Polla néni pihent és gyűjtötte az erőt a nagy mérkőzésre, melyhez nemsokára hozzá is kezdett.

Nagyot lélegzett. S belevágott a beszédbe, amikor valahogy a lányokra fordult a sor, mint ahogy a jó zenész bevág a kellő pillanatban. A kendője csomóját kioldta, hogy a gégejét ne szorítsa semmi. És elkezdte fejtegetni, hogyhát mióta a háborúban elsinkelték azt a sok jóra való fiatalt, azóta anyyi a lány, hogy a Tiszát is el lehetne velük rekeszteni, ha mind belehánynának őket egy rakásra.

Erre a megállapításra Rébik Panna igenlőleg bólintgatott. Tompáné meredten hallgatott.

A következő mondásokból az derült ki, hogy máma a házasulandó fiatalokat igen-igen meg kell becsülni. Még ha szegények is. Minden lány térdenállva adhat hálát a fölöttünk lakozónak, ha valahogy el bír kacsmarítani egy embert. A válogatás megszűnt. Nem úgy van, mint valamikor régen. Máma már az a helyzet, hogyhát a fiatalok az urak. Csak annyit kell kiejteni a szájukon, hogyhát házasodnának, máris bandástól szaladnak utánuk a lányok. Gazdagabbnál gazdabbakat. Szebbnél szebbeket.

— Igaz az — erősítette Rébik Panna.

Tompáné akart valamit mondani, valami ellenkezést, de mire a száját kinyitotta, már el is hallgathatott, mert akkor már újfent a Polla néni szólása hangzott a házban.

— Annyi az öreg leány, mint meleg nyárba a trücsök. Vagy még annál is több. Minden második házba lehet egyet találni.

— No, nem egészen úgy van az azért, — szólt közbe a háziasszony.

— De úgy van az. Ezelőtt vénasszony nem volt annyi, mint most öreg leány — harsogta tovább Polla néni ellentmondást nem tűrő hangon.

— Bizony igaz az — segített Rébik Panna is.

Mikor ez a puhítás is megvolt s a beszédben egy kis hézag támadt, Polla néni megrúgta a háziasszony lábát a cipője hegyével és előadta a kívánalmát.

— He, tudod-e, mért gyüttünk? — kérdezte.

Tompáné megfogta a kötője szélét.

— Nem tudom én. De majd megmondjátok, ha akarjátok.

— Hát nézzed, mink azért gyüttünk, hogyhát volna egy illető.

Egy bizonyos. Mármint mondjuk rá, egy özvegyember.

A Tompáné arcán sötét árny jelent meg. Hirtelen az a hatvanéves özvegy vágódott az eszébe, akit a piacon rákiabáltak.

— Micsoda? Egy özvegyember? — kérdezte szikrázó szemekkel.

— Az bizony, egy özvegyember, — folytatta tovább a kérő. —

Van neki három fias tehene. Négy disznója. Rengeteg baromfija. Pulyka, liba, minden. Tíz darab féléves süldője. Ötven mázsa búzája. Egy góré kukoricája. Két teli bödöny zsírja, négy ódal szalonnája, tanyája, egy-szóval mindene. Oszt, hogy az egenyes úton maradjunk, azt is rögvest kimondom, hogy van két kis családja is. Egy gyerek meg egy leány.

Tompáné mérgesen csóválta a fejét. A báli este jutott az eszébe. Polla néni továbbhadart.

— Osztán az volna az óhaja, hogyhát, mert mondjuk rá, nagy érzelem nőtt ki benne a lányodhoz, mármint Boriskához, hogy leginkább adná hozzá, ha úgy gondolod.

Tompáné vörös volt, mint a láng. Két kezét a csipőjére tette, jelezve, hogy harcra készül.

— Hány éves az az illető? — kérdezte emelt hangon és ahogy felállt, már látszott az arcán, hogy most valami rettenetes dolog fog következni.

— Hány éves is? — mosolygott gúnyosan Polla néni. — Összel mult huszonhét.

— Huszonhét? — hajolt közelebb Tompáné, mintha nem jól értette volna.

— Annyi az, annyi, huszonhét — erősítették a kérők. — Tán öregebbre számítottál, lelkem?

Néhány pillanatnyi csend támadt a szobában. Tompáné úgy lehült, mint a hideg vízbe dobott tüzes vas.

— Dehogy számítottam, dehogy — nyöszörögte alázatosan és már azt is megbánta, hogy gondolatban a pletykázkodás vádjával merte illetni ezt a két tisztességes asszonyszemélyt. Majd, hogy mégis valamit kérdezzon, megszólalt.

— Földje mennyi van a fiatalnak?

Ezt természetesen nem azért kérdezte, mintha ez lenne a legfontosabb, mert el volt rá szánva, hogyha két-három holdja van csak, még akkor is hozzáadja a leányát ehhez a derék fiatalemberhez, aki huszonhétéves. Nem hatvan. Sem nem harmincnyolc. Huszonhét. Egész gyerek. Az orra alá lehet dörgölni a csúfolódóknak, hogy fiatal vő van. Kellett a leány fiatalnak is. Nem volt rászorulva semmiféle öreg kappanra. Az a két gyerek semmit se számít. Még tán jó is, ha van. Hátha nekik nem lesz. Ki tudja előre a sorsot.

Polla néni elgondolkozva válaszolt.

— Hogy mennyi földje van? Ha jól tudom, negyven hold, aki a sajátja, akit az apjától örökölt. Huszat úgy haszonbérel hozzá.

Tompáné alig birt ülve maradni. Ki akart rohanni az udvarra az uráért, hogy gyere be, te vén betyár, te vén marha, hallgass ide és ess hanyatt. Huszonhétéves ember kéreti a leányod. Olyan, akinek negyven hold földje van. Érted? Negyven hold földje. Meg mindene. És mindegyike huszonhétéves.

— Annyi van annak — hangzott a Rébik Panna szólása.

— Leginkább ki lenne az az illető? — lihegte a háziasszony kíváncsian.

— Csutkás Pista, ha ismered.

— Nem ismerem.

— Kint van a tanyája a Malomszögnél.

— Nem ismerem.

— Nem baj. Majd megismerheted még, ha a vőd lesz. Nagyon rendes fiatal. Nem iszik, nem dorbézol, nem parázna, hanem gavallér egy fiatal. Azért hát mondd ki, hogy hozzá adod-e a leányod vagy nem — szavalta idegesen Polla néni.

— Adom, adom, hogyan adnám — szaladt ki a Tompáné száján a felelet. Majd megrestelte magát és lassabban folytatta. — Igaz ugyan, hogy a leány nem ismeri, de mondjátok meg neki, hogy kedveltesse magát egy kicsit, oszt én nem bánom, ha már esküdnek is. Csinálom a lagzit.

— Ez a beszéd — rikkantotta Rébik Panna.

— Megvan a süldő. Estére viszem haza — gondolta Polla néni.

— Fiatal, gazdag vöm lesz. Megpukkasztom vele az összes tejespiacot, meg az összes bált — gondolta Tompáné és ugrálni szeretett volna örömeiben.

Polla néniék búcsúztak.

Háromszor is kezet fogtak a háziasszonnyal. Még össze is csókolóztak. Nagy, cuppanós csókokat ragacsoltak egymás arcára és öleltek, mint a szerelmes párok. Dagadozó szívvel ültek fel a kocsira. A bérest mindketten biztatták.

— Ne sajnáld a lovakat. Siessünk.

Repülni szerettek volna a jó hírrel Csutkás Pistához. Hogyhát megvan a történelem. Nem volt akadály az özvegység. Se a két neveletlen gyerek. Gyenge leány lesz a második asszony is. Szép, fiatal. Akár lehet is hozzá menni. Lehet a süldőt is választani leginkább.

A kocsi még jóformán ki sem fordult a dülőútra, amikor már Tompáné a szomszéd tanyában magyarázta lihegve, hogyhát most kérték meg a Borist. Csutkás Pista kérette meg. Az, akinek hetven hold saját földje van. Az a fiatal. Aki mindössze huszonöt éves. S amikor ezt elmondta, már szaladt a másik szomszédhoz.

Vacsora után Tompáné odaállt a lánya elé. Szeliden megcirógatta az arcát.

— Nemsokára lagziskodunk, kislányom, drága gyümölcsöm — kezdte mézédesen.

— Hogy-hogy?

— Megkértek. Téged. Most délután. Amíg odavoltál.

A Boris nagy, kék szemei még nagyobbak lettek.

— Engem? — csodálkozott.

— Téged ám. Nem is engem. Nagyon jóra való, fiatal, szép, gavallér urad lesz, kedves szép gyermekem.

— Kicsoda? — hangzott halkán.

— Egy Csutkás Pista nevezetű. Nem ismered?

— Nem. Ki az?

— Egy nagyon jó gazda. Huszonöt éves. Oszt nyolcvan hold földje van. Érted? Nyolcvan hold föld. Gazdag asszony lesz belőled.

Első asszony. Még most tavaszön megtartjuk a lagzit is. Jó lesz, úgy-e, gyönyörű kis leányom?

— Jó, idesanyám, — felelte alig hallhatóan Boris és olyan sárga lett az arca, akár a citrom héja. A szeme sarkában meg valami fényesség gyült hirtelen össze. Valami csillogós.

Az öreg Tompa észrevette a lánya hirtelen elváltozását. Látta az arcára kirajzolódó nagy ijedtséget is. Meg a szép, piros ajkak rángatózását is. És letette a kezéből a pipát. A fejét csóválta.

— Még a lányod is vaktába akarod egy idegenyr eerőltetni. Nem szégyenled magad — mondta mérgesen a feleségének.

— Nem ért ked, ahhoz — vágott vissza sebesen az asszony. — Örüljön, ha ilyen szerencséje akadt ennek a málészájúnak, legalább nem vénül a nyakunkra.

— Nem vénül. Ne félj. Nem multa még idejit.

— De mennyire, hogy multa már. Ujjal mutogat rá mindenki. Meg rám is.

— Terád? Mért mutogatnak terád, te?

— Azért, hogy a fene se kérte eddig ezt a lányt! — harsogta az asszony.

Az öreg Tompa az asztalra vágott az öklével.

— Ha sohse megy férjhez, akkor is jut az én asztalomnál neki mindig egy darab kenyér! Akkor se áll ki az én házamból a saját gyerekemnek a szekere rúdja! Oszt nem is engedem, hogy csak úgy akárkire ráerőszakold!

— Ki akarja erőszakolni? Vén betyár! Mit avatkozik bele az asszonyok dolgába! Nem ért kend ehhez. Siket kend, ehhez! — vágta vissza a szólásokat az asszony.

— Siket az öregapád!

— Meg a kend vén bolond feje! Vegye tudomásul, hogyha még kipukkad is kend, akkor is megmutatom, hogy Csutkás Pistához adom a leányomat. Csak azért is, mert látom, hogy kendnek nem tetszik!

— Nohát én meg azért is megmutatom, hogy én vagyok a gazda, oszt nem adom a gyerekem mindenforma csavargóhoz! — ordította az öreg Tompa s odaállt a lánya elé. — Ne félj kis leányom. Azért se mész hozzá! Értetted?

— Értettem, idesapám — szepegte Boris és úgy összehuzódott, mint valami beteg kis madárka.

Tompáné is odaugrott a lányhoz. Megmarkolta a haját. Megrázta, ahogy csak bírta.

— Mit mondtál! — sikította. — Megfojtalak, ha nem mész bozzá!

— Hozzámegyek, idesanyám — sírta Boris és felkapta a kötője szélét, hogy letörülhesse az arcán végigcsorgó könnyeket.

Tompa megkapta a feleségét. Úgy ellódította onnan, hogy az asszony a sublótba vágódott. S újra a lányához fordult.

— Nem mész hozzá, lányom. Én vagyok az apád, ne félj, nem hagylak!

— De hozzámész, mert kicsavarom a nyakad! — rikoltozta neki-
vadulva az asszony. És újra ütni akarta a lányt.

Tompa lefogta a feleségét.

Boris jajgatva kiszaladt a szobából.

A rigmus pedig folytatódott odabent. Zörgés, csattogás, ordítás,
puhogás hallatszott ki, még az istállóba is. A béresek a fejüket csóválták
és gondságba esve magyarázták egymásnak nagy titokzatosan.

— Megkérték Borist! Lagzi lesz.

Gyomai György.

EGY MÁJUSI ÉJSZAKA BALLADÁJA.

A holdsarló: halálos élű penge.

A szív gyarló, gyakorta gyatra, gyenge.

A bagoly mint a rontás réme repdes.

A mátká, alszik. Kertje szüzi, rendes.

A szerelem-patak zeng zöktetőjén.

A vőlegény álmok toronytetőjén

holdkórosként megy szédítő magasba:

a csillag-méhrajt gyűjti gyémánt kasba

és mézet csal ki minden földi gondból

s rajong s a mérföldeken túlra gondol.

A messzeségbe csókokat dobálgat

s a lány kertjében liliommá válnak.

Ó liliom!! lehetet-lenge porzó!

— Erdőben lappang a gyönyör-vadorzó,

a holdsarló kezében vérre vágják.

A szív gyarló egész a síri ágyig.

A gyönyör aljas: észl, szemérmet, orzó!

Az erdőből fut a gyönyör-vadorzó,

nyelvét lógatja vérekként a vágya

s belesarlóz a liliomos ágyba.

A liliomok láthatatlan vére

hull, hull a szerelem-patak vizére,

*mely sorsokat sodor. A szív ma gyarló
kis bűn-motor. A hold sátáni sarló.*

Mécs László.